
SERİ **B**

CİLT **36**

SAYI **2**

1986

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ

DERGİSİ

TÜRKİYE'DE KÖYLERİN TEMEL SORUNU ¹

Prof. Dr. M. Orhan UZUNSOY ²

K İ S A Ö z e t

Türkiye'de köylerin temel sorunu, çevresine, çevresinde olup bitenlere hâkim, kendi sorunları, kendi görevleri, kendi hizmetleri üzerinde yetkili ve etkili idari birer sosyal birim, sosyal varlık olarak kabul edilmemeleridir.

Bu durum, bilimsel tek rejim olan demokrasinin gelişmesini önleyerek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi engelleyerek, ülkenin politik, sosyopolitik, ekonomik hayatı üzerinde yıkıcı etkiler meydana getirmektedir.

İnsanlar toplu olarak yaşamak, yaşadıkları yerde kültürlerini, geleneklerini yansıtmak, çevrelerine, çevrelerinde olup bitenlere hâkim olmak ister. Çünkü insan sosyal bir varlıktır, sosyal bir varlık olarak değerlendirilmek ister.

Köyler, şehirler insanların toplu olarak yaşadıkları yerlerdir; dolayısıyla köyler de, şehirler de birer sosyal birim, sosyal varlıktır; sınırlar içinde sorunları, görülecek hizmetleri, görevleri vardır.

Sorunların, mahallinde, kendi şartları, kendi icapları içinde incelenmesi, çözülmesi; hizmetlerin, görevlerin keza mahallinde kendi şartları, icapları dairesinde görülmesi bilimin ve tekniğin icabıdır.

Buna göre köyler de, şehirler de sorunları, görevleri, hizmetleri olan birer sosyal birim, sosyal varlıktır.

Türkiye'de köylerin temel sorunu budur; bir sosyal birim, sosyal varlık olarak kabul edilmemek, kendi sınırları içinde olup bitenden, kendi sorunlarından, kendi görevlerinden, kendi hizmetlerinden uzak tutulmak.

Ashında Türkiye'nin politik, sosyopolitik, ekonomik gelişmemişliğinin sebebi de budur.

¹ Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü tarafından 25-26 Ocak 1988 tarihinde Konya'da düzenlenen «Türkiye'de Köy Sorunları Sempozyumu» na bildiri olarak sunulmuştur.

² İ.Ü. Orman Fakültesi, Orman İnşaatı, Geodezi ve Fotogrametri Anabilim Dalı Başkanı.

Sâkinleri ülkenin asıl sahipleri olduğu halde, İmparatorluktan kalma belleti, önce köyleri kendi toprakları üzerinde tarım ve hayvancılıkla uğraşmalarına lütfen izin verilen bir «yanışma» topluluk, bir «kast» olarak; sonra köy - kent, köy - koop, dağ ekonomisi gibi romantik belletilerle, bir ekonomik birim olarak değerlendirmiş; nihayet, bir «milli ekonomi» belletisi ile, topraklarına her istendiğinde el ko-nabilen, parası verilip yurtlarından her istendiğinde sürülebilen ve artık ne sosyal, ne ekonomik bir varlık ifade etmeyen koloniler haline getirmiş; hiçbir zaman çevresine, çevresinde olup bitenlere hâkim, kendi sorunları, kendi görevleri, kendi hizmetleri üzerinde yetkili ve etkili idari birer sosyal birim, sosyal varlık olarak kabul etmemiş; sorumluluklar, yetkiler, imkânlar merkezde toplanmış; görevler, hizmetler, hizmet için mantıklı hiçbir sebep bulunmayan görevlilerle merkezden görülmeğe çalışılmıştır.

Bu durumun ülkemizin politik, sosyopolitik, ekonomik gelişmesi üzerindeki yıkıcı etkileri, rejim üzerindeki etkileri, ekonomi üzerindeki etkileri ve sosyal yapı üzerindeki etkileri olarak üç başlıkta toplanabilir.

1. REJİM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Ulu önder Atatürk'ün deyişi ile, «hayatta en hakiki mürşid ilimdir»; ilim ise halkın fonksiyonudur; çünkü halk bütün ilim ve meslek dallarının temsil edildiği «tek bütün»dür.

Bu itibarla, köyler, mahalleler, ilçeler, iller olarak mahalli toplulukların idari birer sosyal varlık olarak kabul edilmemeleri, kendi sınırları içinde olup bitenden, kendi sorunlarından, görevlerinden uzak tutulmaları, yeryüzünde demokrasinin, bilim ve felsefenin vatanı olan bu topraklarda bilimsel tek rejim olan demokrasinin yeniden kurulmasını ve yerleşmesini, bilim ve felsefenin yeniden yeşermesini ve gelişmesini engellemiştir.

Filhakika, demokrasinin iki şartından biri halkın «yasama» da egemenliği ise, öbürü ve daha hayati olanı da «yasaları uygulamada» egemenliğidir; bunun yolu ise mahalli idaredir; mahalli topluluklar dediğimiz o toplulukların idari birer sosyal varlık olarak kabul edilmesidir.

Aksi halde çıkarılan yasalar halk yararına uygulanamayıp, bürokrat çıkarlar için birer baskı aracı olarak kullanılacak; demokrasiye, adalete olan inancı sarsacak, antidemokratik eğilimlere kuvvet kazandıracaktır; nitekim kazandırmaktadır.

Ülkeye en yüksek düzeyde hizmet olan politika, partiler ve politikacılar hakkında yaratılan olumsuz imaj; misyonu bilim ve felsefe, görevi politikaya ışık tutmak olan kuruluşları politikadan uzak tutma eğilimleri, kan davaları, kan davaları haline gelen davalar, partiler, politikacılar üzerinde yoğunlaşan antidemokratik baskılar bu olgunun açık belirtileridir.

2. EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Sorunun ekonomi üzerindeki yıkıcı etkileri, esas itibarile bir, arazi işletme şekillerinin değerlendirilmesinde ve seçiminde, bir de işletme kârlarının değerlendirilmesinde ve dağıtımında ortaya çıkmaktadır.

İşletme şekillerinin seçiminde, ortada söz konusu arazi için uygulanabilir işletme şekillerinin ve bu işletme şekillerini savunabilecek, realize edebilecek güce sahip tarafların bulunması şarttır.

Biraz önce mahalli topluluklar dediğimiz topluluklar ise ne mali ne idari böyle bir güce sahip değildir; dolayısıyla taraf da değildir. Nasıl sahip, nasıl taraf olsun ki bu sâtırların yazarı bile ne 42 yıldır çalışıp, para kazandığı köye, ne 42 yıldır oturduğu ilçeye 42 kuruş bile ödememiş; o köy, sınırları içinde barajlar bulunduğu halde, barajlardan değil para, son yıllara kadar parası ile su bile alamamıştır.

Bu konuda daha istendiği kadar çok, istendiği kadar çeşitli misal verilebilir.

Nitekim bulunduğum ve herkesin bildiği İstanbul gözönüne alınırsa, Boğaziçi'nin en güzel yerleri olan

— Kuruçeşme'nin bir kömür deposu,

— İstinye Koyu'nun tersane,

— Beykoz'un, Paşabahçe'nin fabrika alanı, Haliç'in bir sanayi alanı olabilmesi, içinde buldukları mahalli kuruluşların kendi alternatiflerini empoze ve realize edebilecek güce ve yetkiye sahip ve taraf olamamalarındandır. İlgili idare veya kapital kendi istekleri, kendi alternatifleri için en uygun yerleri seçmiş, kendisine karşı koyabilecek bir taraf çıkmadığından uygulayacağı işletme şekli için istediği yeri kapatmakta herhangi bir güçlük çekmemiş;

— meselâ Bağdat Caddesi gibi bir yerde Tekel Deposu,

— Büyükdere vadisi gibi bir doğa cennetinde bir çay işleme atölyesi kurabilmiştir.

Bu hâli ile, mahalli kuruluşlarımız, özellikle de köylerimiz, köpeksiz birer köydür.

Sorunun, işletme kârlarının değerlendirilmesi ve dağıtımı, dolayısıyla sosyal denge üzerindeki yıkıcı etkileri ise mahalli kuruluşlar olarak tanımladığımız kuruluşların, özellikle de köylerin, topraklarına her istendiğinde el konabilir, yurtlarından sürülebilir koloniler haline getirilmelerinin sonucudur.

Başta GAP, Aşağı Seyhan, bütün baraj işletmeleri, orman, milli park, turizm işletmeleri vb. derece derece bu eylemin örnekleridir.

Gerçekte tesis değil (meselâ baraj değil, orman değil), havza işleten bu işletmeler, havzalarını, yurtlarını, imkânlarını kullandıkları köyleri proje dışına atmakta, gerektiğinde yurtlarından sürmekte, onların yurtlarından, imkânlarından elde ettikleri kârları, yaptıkları zamlarla her yıl katlayarak, proje dışındakilere, hatta büyük olasılıkla projeden faydalananlara vermektedir.

Devlet bir milli ekonomi belletisi ile de olsa, kimseye karşı, kimseye arka çikamaz.

Ama bu politika ile, arazileri kamulaştırmayıp kiralayarak, havza halkını projeye ortak ederek, sosyal adalet ilkeleri dairesinde dengeli topyekûn bir kalkınma aracı olabilecek değerli projeler, sırf mahalli toplumları bir sosyal varlık, bir taraf kabul etmemek uğruna, bir sosyal ve ekonomik dengesizlik, bir sosyal yıkım aracı haline getirilmekte ve cidden yazık, çok yazık olmaktadır.

3. SOSYAL YAPI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Bir idari ve sosyal birim, bir varlık olarak kabul edilmeyip, kendi sınırları içinde olan bitenden, sorunlarından, görevlerinden uzak tutulmaları, aşağı yukarı sadece tarım ve hayvancılıkla uğraşan bir ekonomik birim, bir «kast» olarak değerlendirilmeleri, köylerde toprağa bağlılığı arttırmış; böylece toprak üzerinde yoğunlaşan nüfus, işletmelerin tüketim işletmelerinden üretim işletmelerine dönüşmesini engellemiş, hem verimi azaltmış, hem işsizliği arttırmış; son aşamada topraklarına her istendiğinde el konabilen, yurtlarından sürülebilen koloniler haline getirilmeleri, şehirlere, yurt dışına göçlerle, ekonomik çaresizlikleri sosyal bir göçüntü haline getirmiş; ülkeyi ayakta tutan,

- saygısızlık olur diye gençlerini daha köy girişinde atından indiren
- haşhaş ektiği halde esrar içmeyi halkının aklından bile geçirtmeyen
- aile ve toplum terbiyesini bir din haline getiren

o büyük moral, o büyük güç, maalesef büyük darbeler, yaralar almıştır.

Havzalarda yaşayanların bugünkü durumu ve yaşantısı; şehirlere, yurt dışına göçenlerin uğradıkları dağılma ve hüsrana, kasetlere kadar yansıyan elem ve hicran bu büyük sarsıntının içler acısı belirtileridir.

İnsanlığın onuru, hürriyet ve demokrasinin kurucusu, bilim ve felsefenin yaratıcısı bu büyük millet buna lâyık değildir.

K A Y N A K L A R

- UZUNSOY, O., 1966. *Erozyon ve Sel Kontrolünde Orman Mühendisliği Disiplini İçindeki Çalışmaların Türkiye'de Bugünkü Politik ve İdari Problemleri. Orman Mühendisliği I. Teknik Kongresi, Cilt 1 (Erozyon ve Sel Kontrolü), s. 236 - 247, Ankara.*
- UZUNSOY, O., 1973. *Bir Bölgesel Planlama Konusu Olarak Boğaziçi ve Çevresi Sorunları. Boğaziçi ve Çevresi Sorunları Simpozyumu Tebliği, 12 - 15 Kasım, s. 345 - 353, İstanbul.*
- UZUNSOY, O., 1986. *Proje Dengeleri ve GAP. Milliyet Gazetesi, 23.5.1986, s. 8.*
- UZUNSOY, O., 1987. *Üniversiteler, Üniversiteliler. Cumhuriyet Gazetesi, 20.10.1987, s. 2.*